

ŁUKASZ JUREŃCZYK

MIĘDZYNARODOWE UWARUNKOWANIA
POSTAWY CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ
WOBEC PROGRAMU NUKLEARNEGO
KOREAŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWO-DEMOKRATYCZNEJ
W XXI WIEKU

INTERNATIONAL CONDITIONS
OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA'S ATTITUDE
TOWARDS THE NUCLEAR PROGRAM
OF THE DEMOCRATIC PEOPLE'S REPUBLIC OF KOREA
IN THE 21ST CENTURY

Abstract. The subject of the analysis are the international conditions of the PRC's attitude towards the nuclear program of the DPRK in the 21st century. These issues are considered in three main aspects: political, strategic-military, and economic. China wants to solve the North Korean nuclear program because it causes many negative consequences for the Middle Kingdom. It is ready for international cooperation in this field with the international community. It actively engages in multilateral talks as well as participates in the international sanctions system. External factors, including activities of the DPRK, countries of the region and the US have a significant impact on China's attitude towards North Korea. In Beijing, various strategies for action towards Pyongyang are being considered, but in principle they exclude the use of military power. For Beijing, it is important that the evolution of the situation on the Korean Peninsula does not have a negative impact on the political, military and economic interests of China in the region and the world, and especially its position in strategic rivalry with the United States.

Key words: People's Republic of China; Democratic People's Republic of Korea; North East Asia; United States; nuclear program.

Dr hab. ŁUKASZ JUREŃCZYK, prof. UKW — Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy; adres do korespondencji: ul. ks. J. Poniatowskiego 12, 85–671 Bydgoszcz; e-mail: lukaszjurenczyk@ukw.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1149-925X>.

1. WPROWADZENIE

Między XVII a XIX wiekiem Korea pozostawała w zależności od Cesarstwa Chin, czas jednak rozprzestrzeniania się wpływów Państwa Środka na Półwyspie Koreańskim jest nieporównywalnie dłuższy. Do lat 60. XIX wieku Korea znajdowała się praktycznie poza zasięgiem penetracji innych mocarstw. Kolejne dekady to okres coraz bardziej zdecydowanych ingerencji przede wszystkim Rosji, Japonii i Stanów Zjednoczonych, ale także Wielkiej Brytanii, Francji i Niemiec. Kończący wojnę japońsko-chińską traktat z Shimonoseki z 1895 r. zwolnił Koreę z zależności lennej od Chin. Z kolei zawarty po wojnie rosyjsko-japońskiej traktat z Portsmouth z 1905 r. poddał Koreę pod kontrolę Japonii, która w kolejnych latach umacniała swoje kolonialne rządy, aż do formalnej aneksji w 1910 r.¹ Po drugiej wojnie światowej Korea została podzielona na dwa odrębne państwa, a mocarstwa „wyzwoliciele”, tj. Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR) i Stany Zjednoczone Ameryki (United States of America — USA) umacniały swoje wpływy odpowiednio na północy i południu Półwyspu Koreańskiego. W trakcie późniejszej wojny domowej istotny wpływ na przebieg konfliktu miała także Chińska Republika Ludowa (ChRL). Siły tzw. Chińskich Ochotników Ludowych dokonały masowej inwazji na oddziały Republiki Korei, USA i ich sojuszników. Zaangażowanie się w tę wojnę wynikało z oporu przed amerykańskim imperializmem, dążenia do ograniczenia nadmiernego wpływu ZSRR na Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną (KRLD) oraz traktowania Półwyspu Koreańskiego jak „pomostu Azji”. Odpowiedzią Amerykanów miało być zastosowanie broni jądrowej zarówno przeciwko Korei Północnej, jak i Chinom. Ostatecznie Waszyngton nie zdecydował się na wdrożenie tego scenariusza.

Jako pierwszy współpracę z Koreą Północną w obszarze broni atomowej rozpoczął Związek Radziecki. Już w 1947 r. Rosjanie zaprosili do pracy w swoim ośrodku nuklearnym Cho Yanga. W 1962 KRLD uruchomiła pierwszy doświadczalny reaktor atomowy produkcji radzieckiej². W 1964 r. Chiny przeprowadziły pierwszą udaną eksplozję nuklearną. Dzięki temu mogły zacząć wspierać wysiłki jądrowe zaprzyjaźnionych państw, w tym Korei Północnej, ale również Pakistanu czy Iranu. Wsparcie programu atomowego

---

¹ MARCELI BURDELSKI, *Czynniki warunkujące proces podziału i zjednoczenia Korei* (Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004), 27–32.

² EDWARD HALIŹAK, *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2004), 48.

miało być jedną z zachęt dla Pjongjangu, aby w okresie narastającego konfliktu na linii Pekin–Moskwa przyjął postawę prochińską³. Celem premiera (wrzesień 1948 – grudzień 1972 r.) i późniejszego prezydenta (grudzień 1972 – lipiec 1994 r.) Korei Północnej Kim Ir Sena było jednak wybitcie się na faktyczną samodzielność, czemu sprzyjała rywalizacja między potężnymi sąsiadami.

Historia ingerencji światowych mocarstw w sprawy Korei ugruntowała nieufność i niechęć Koreańczyków do obcych potęg. Obserwowaną do dzisiaj konsekwencją zewnętrznych penetracji jest utrzymujący się od siedemdziesięciu lat podział Korei na dwie części, na których mocarstwa niezmiennie próbują realizować partykularne interesy. Mimo bratobójczej wojny i długiego okresu odseparowania Koreańczycy zarówno z północy, jak i z południa nie porzucili myśli o zjednoczeniu kraju. W stolicach obydwu państw koreańskich nie wypracowano jednak jeszcze odpowiedniego modelu zjednoczenia. Zgodność między stronami polega na przekonaniu, że musi ono być wynikiem porozumienia wewnątrzkoreańskiego, bez dyktatu sił zewnętrznych. Obecnie dotyczy to przede wszystkim rywalizujących o dominację w regionie i na świecie Stanów Zjednoczonych i Chin, ale także Japonii i Rosji. W opinii Pjongjangu broń jądrowa jest głównym atutem, dającym Korei Północnej silną pozycję w rozmowach zarówno z Koreą Południową, jak i światowymi mocarstwami.

Celem artykułu jest analiza międzynarodowych uwarunkowań postawy Chin wobec programu nuklearnego Korei Północnej w XXI wieku. Kwestie te rozpatrywane są w trzech aspektach: politycznym, strategiczno-wojskowym i gospodarczym. Główną tezę artykułu jest stwierdzenie, że zarówno Chiny, jak i inne państwa, w tym głównie Stany Zjednoczone i Korea Południowa, ale także Rosja i Japonia, próbują wpływać na politykę Korei Północnej. Mimo szeregu rozbieżnych interesów mają one wspólny cel w postaci zakończenia programu nuklearnego KRLD. Chiny gotowe są do współpracy z tymi państwami, jak i szerzej ze społecznością międzynarodową w tym zakresie. Postawa Chin wobec Korei Północnej warunkowana jest działaniami KRLD, ale także innych państw regionu oraz USA.

---

³ JÓZEF BUCZYŃSKI, *Chiny. Ewolucja polityki bezpieczeństwa* (Warszawa: Akademia Obrony Narodowej, 2012), 161.

2. ASPEKT POLITYCZNY

Po śmierci 8 lipca 1994 r. Kim Ir Sena władzę przejął jego syn Kim Dzong Il, obejmując funkcję Najwyższego Przywódcy Korei Północnej (lipiec 1994 – grudzień 2011 r.). Na pierwsze lata jego rządów przypadł głęboki kryzys gospodarczy i klęska głodu, które paradoksalnie zahamowały postępującą od wielu lat erozję stosunków politycznych między Pjongjaniem i Pekinem. Szybko pogarszająca się sytuacja humanitarna w KRLD zmusiła jej przywódcę do zwrócenia się do potężnego sąsiada o zwiększenie pomocy. Po 17 latach nieobecności w Chinach Kim Dzong Il odbył dwie oficjalne podróże do tego państwa — w maju 2000 r. i w styczniu 2001 r.⁴

Kryzys w KRLD przyczynił się także do ocieplenia stosunków międzykoreańskich. Powodem polepszenia relacji na linii Pjongjang–Seul była między innymi pomoc humanitarna przekazywana z południa. W dniach 13–15 czerwca 2000 r. po raz pierwszy w historii spotkali się przywódcy obu Korei — Kim Dzong Il z KRLD i prezydent Korei Południowej Kim Dae-jung (luty 1998 – luty 2003 r.). Podpisali oni deklarację zakładającą dążenie do zjednoczenia państwa przez samych Koreańczyków. Uzgodnili również kwestie współpracy humanitarnej — w tym spotkań rodzin z dwóch państw koreańskich, gospodarczej — utworzenia Wspólnego Obszaru Przemysłowego Kaesŏng w Korei Północnej na obszarze przygranicznym oraz kulturalnej, sportowej i w zakresie ochrony zdrowia⁵. Warto wspomnieć, że Chiny przez lata traktowały kwestię denuklearyzacji Korei Północnej jako element przyszłego procesu reunifikacji Korei. Pjongjang wykorzystywał jednak wiarę Pekinu i Seulu, że udzielane wsparcie przyczyni się do liberalizacji polityki KRLD, ostatecznego porzucenia programu jądrowego i intensyfikacji działań na rzecz zjednoczenia państwa.

W październiku 2002 r. Korea Północna ogłosiła wznowienie programu wzbogacania uranu i zagroziła wystąpieniem z Traktatu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej („Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons” — NPT). Uzasadniła to niewystarczającą realizacją porozumienia z Genewy z 21 października 1994 r., zgodnie z którym USA, Korea Południowa i Japonia miały do 2003 r. dostarczyć do KRLD dwa reaktory nuklearne na

⁴TAEHO KIM, „South Korea and a Rising China: Perceptions, Policies and Prospects”, w: HERBERT YEE i IAN STOREY (eds.), *The China Threat: Perceptions, Myths and Reality* (London, New York: RoutledgeCurzon, 2002), 172.

⁵„Stosunki dwustronne Korea Północna – Korea Południowa”, www.stosunkimiedzynarodowe.info, dostęp 20.07.2018, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Korea_Polnocna,stosunki_dwustronne,Korea_Poludniowa.

lekką wodę i realizować cykliczne dostawy oleju opałowego i ropy naftowej⁶. Bardziej istotne było jednak zaliczenie Korei Północnej w styczniu 2002 r. przez administrację prezydenta George'a W. Busha (styczeń 2001 – styczeń 2009 r.) do państw „osi zła” („Axis of evil”)⁷. Rozwój wydarzeń zaskoczył liderów ChRL i zmusił ich do wzmożenia aktywności na forum międzynarodowym na rzecz przeciwdziałania programowi nuklearnemu KRLD⁸.

Chiny obawiały się, że wzrastające napięcia między Pjongjangiem a Waszyngtonem mogą doprowadzić do konfrontacji zbrojnej. Rozwiązanie takie byłoby sprzeczne z podstawowymi interesami Chin, którym zależy na stabilności regionu. Takiego rozwoju wydarzeń obawiała się również Korea Południowa, która narażona byłaby na działania odwetowe ze strony KRLD. O ile Seul kieruje się perspektywą zjednoczenia Półwyspu, to odrzuca tę możliwość w drodze działań militarnych. Nie godzi się również, aby rozwiązanie kwestii koreańskiej było wynikiem unilateralnych działań Stanów Zjednoczonych.

Modyfikując strategię działania wobec Korei Północnej, Chiny wzięły również pod uwagę postawę Rosji i Japonii, których długofalowe interesy nie pokrywają się z interesami ChRL i USA. Rosja, która w latach 90. XX wieku wycofała swoje wsparcie i tym samym wpływy z Korei Północnej, od początku XXI wieku ponownie zdecydowała zaangażować się w sprawy Półwyspu. Zależało jej, aby międzynarodowe rozstrzygnięcia nie zapadły bez jej udziału, a tym bardziej wbrew jej interesom⁹. Ważnym etapem na drodze odbudowy wpływów w Korei Północnej było podpisanie z tym państwem w lutym 2000 r. „Układu o przyjaźni, współpracy i dobrym sąsiedztwie”. Ze względu na liczne ograniczenia, zarówno wewnętrzne, jak i międzynarodowe, Rosja nie jest w stanie obecnie odgrywać roli pierwszoplanowej na Półwyspie. Współpraca między Moskwą i Pjongjangiem może jednak leżeć w interesie obu stolic, w kontekście ich skomplikowanych relacji z Pekinem i Waszyngtonem. Również ograniczoną możliwością oddziaływania na sprawy na Półwyspie Koreańskim ma Japonia, która utrzymuje stosunki dyplomatyczne tylko z Koreą Południową. Jej relacje z Koreą Północną ograniczały się w zasadzie do wsparcia humanitarnego i obarczone

⁶ MARC LANTEIGNE, *Chinese Foreign Policy. An introduction, Third Edition* (London, New York: Routledge, 2016), 166.

⁷ Ibidem, 166–167.

⁸ JERZY BAYER i WALDEMAR J. DZIAK, *Korea & Chiny, t. 1: Strategia i Polityka* (Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2006), 235–236.

⁹ WALDEMAR J. DZIAK, *Korea: pokój czy wojna?* (Warszawa: Wydawnictwo ŚWIAT KSIĄŻKI, 2003), 185–186.

były szeregiem kryzysów, które okresowo prowadziły do zamrożenia wszelkich kontaktów między państwami. Z racji położenia geograficznego dla Japonii, podobnie jak dla Chin, szczególnie ważne jest, aby napięcia na Półwyspie nie przekształciły się w wojnę w regionie. Nadzieją na nowe otwarcie w stosunkach na linii Tokio–Pjongjang miało być podpisanie we wrześniu 2002 r. porozumienia o normalizacji stosunków między Japonią i Koreą Północną. W praktyce nadal istnieją jednak poważne tarcia i utrzymują się antagonizmy między stronami.

Największe zainteresowanie wzmocnionym zaangażowaniem Chin w rozwiązanie kwestii programu nuklearnego Korei Północnej wykazywały Stany Zjednoczone. W tym czasie realizowały one misję wojskową w Afganistanie i przygotowywały się do ataku zbrojnego na Irak. Powodowało to, że znaczna część ich sił uderzeniowych była związana, co ograniczało możliwość przeprowadzenia operacji zbrojnej w Korei Północnej. Waszyngton z zadowoleniem przyjął zapewnienia chińskich władz, że nie będą już wspierały programów raketowych państw, które równoległe prowadzą programy jądrowe¹⁰. Amerykanie oczekiwali też, że Pekin wzmocni presję na Pjongjang w kwestii zakończenia programu nuklearnego¹¹. Podczas spotkania jesienią 2002 r. w Crawford w Teksasie przywódca USA George W. Bush i ChRL Jiang Zemin (marzec 1993 – marzec 2003 r.) zobowiązali się do wspólnych działań w tym zakresie, między innymi poprzez przygotowanie wielostronnych negocjacji¹².

W 2003 r. stworzono sześciopartyjny format rozmów (Six-party talks — SPT), w którym udział wzięły Korea Północna, Korea Południowa, Chiny, Stany Zjednoczone, Japonia i Rosja. Sześć rund rozmów w Pekinie między sierpniem 2003 a grudniem 2008 r., mimo krótkookresowych sukcesów, nie doprowadziło do rezygnacji przez Pjongjang z programu jądrowego¹³. W lutym 2005 r. Korea Północna ogłosiła zawieszenie uczestnictwa w SPT a 9 października 2006 r. przeprowadziła pierwszą udaną eksplozję atomową.

¹⁰ JOACHIM GLAUBITZ, „The China Threat — A European Perspective”, w: HERBERT YEE i IAN STOREY (eds.), *The China Threat: Perceptions, Myths and Reality* (London, New York: RoutledgeCurzon, 2002), 120.

¹¹ JEAN-MARC F. BLANCHARD, „A primer on China–US relations, 1949–2008: a friend in need is a friend indeed”, w: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.), *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure* (London, New York: Routledge, 2015), 32–33.

¹² GUY C. ROBERTS, *US Foreign Policy and China. Bush's first term* (London, New York: Routledge, 2015), 176.

¹³ ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSJØ i ZHANG TUOSHENG, „US–China–EU relations: towards a new world order?”, w: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSJØ i ZHANG TUOSHENG (eds.), *US–China–EU Relations. Managing the new world order* (London, New York, Routledge, 2010), 292.

Rada Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (RB ONZ) jednoznacznie potępiła tę i kolejne próby jądrowe KRLD. Mimo zaostżenia sytuacji międzynarodowej zdecydowano się powrócić do rozmów w ramach SPT. W 2007 r. przyjęto wspólny plan działań, który zobowiązał Koreę Północną do denuklearyzacji w zamian za gwarancje bezpieczeństwa, normalizację stosunków dyplomatycznych ze społecznością międzynarodową i pomoc gospodarczą¹⁴.

Równoległe pojawiła się nadzieja na ocieplenie stosunków międzykoreańskich. W dniach 2–4 października 2007 r. doszło do drugiego spotkania na szczycie, tym razem Kim Dzong Ila z prezydentem Korei Południowej Roh Moo-hyunem (luty 2003 – luty 2008 r.). W deklaracji kończącej szczyt zapisali oni, że problem zjednoczenia zostanie rozwiązany „w duchu własnych inicjatyw i z pierwszeństwem godności i interesów narodu koreańskiego” oraz wyrazili życzenie rozpoczęcia prac nad formalnym zakończeniem stanu wojny między Koreami. W dniach 14–16 listopada 2007 r. w Seulu odbyło się pierwsze od 15 lat spotkanie premierów Korei — ze strony KRLD Kima Yong-ila (kwiecień 2007 – czerwiec 2010 r.), a ze strony Republiki Korei Hana Duck-soo (kwiecień 2007 – luty 2008 r.). Podczas spotkania zdecydowano o rozpoczęciu szeregu wspólnych inicjatyw infrastrukturalnych i gospodarczych¹⁵.

W czerwcu 2008 r. Korea Północna zniszczyła wieżę chłodniczą w elektrowni Yongbyon. W Pekinie uznano to za początek denuklearyzacji, czemu nie dawano wiary w Waszyngtonie¹⁶. Nieszczerość intencji KRLD potwierdziło wystrzelenie 5 kwietnia 2009 r. pierwszej rakiety balistycznej dalekiego zasięgu i zerwanie 14 kwietnia 2009 r. negocjacji w ramach SPT. Już 25 maja 2009 r. Korea Północna przeprowadziła drugi test jądrowy, co wywołało obawy o wybuch wojny w regionie. Administracja prezydenta Baracka Obamy (styczeń 2009 – styczeń 2017 r.) przyjęła jednak postawę tzw. strategicznej cierpliwości („strategic patience”). Amerykanie pozostawili pole do działania Chinom, którym szczególnie zależy na pokojowej denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. Jak dotąd próby Pekinu reaktywacji SPT nie przyniosły skutku¹⁷.

¹⁴ JINGDONG YUAN, „China’s North Korea dilemma and Sino-US cooperation”, w: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.), *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure* (London, New York: Routledge, 2015), 117.

¹⁵ *Stosunki dwustronne Korea Północna – Korea Południowa*.

¹⁶ J. YUAN, „China’s North Korea dilemma”, 117.

¹⁷ XIAODON LIANG, „The Six-Party Talks at a Glance”, 18 July 2017, Arms Control Association, dostęp 20.07.2018, <https://www.armscontrol.org/factsheets/6partytalks>.

Trzecia próba jądrowa z 12 lutego 2013 r., czwarta i piąta odpowiednio z 6 stycznia i 9 września 2016 r. oraz szósta z 3 września 2017 r. utwierdzały Pekin w przekonaniu, że łagodne podejście do Pjongjang nie wpłynie na zmianę jego polityki. Z tego względu decydował się on na coraz dalej idące sankcje gospodarcze wobec KRLD. Dla Stanów Zjednoczonych dodatkowo niepokój wzbudził pierwszy udany test międzykontynentalnego pocisku balistycznego z 4 lipca 2017 r., za który również nałożono sankcje na Koreę Północną. Za restrykcjami opowiedziały się również pozostałe państwa uczestniczące wcześniej w rozmowach z KRLD.

Kierownictwo Komunistycznej Partii Chin (KPCh) w oficjalnych notach dyplomatycznych zdecydowanie reagowało na kolejne próby jądrowe Korei Północnej. Reakcja na pierwszy test atomowy z października 2006 r. była jak dotąd najostrzejsza ze wszystkich. W oświadczeniu oskarżono KRLD o ignorowanie „powszechnego sprzeciwu społeczności międzynarodowej”. W nocie pojawił się nawet zwrot „rażąco” („flagrantly”), który wcześniej stosowany było tylko wobec oponentów Chin. Wobec ich socjalistycznego sojusznika został on użyty po raz pierwszy i jak dotąd ostatni¹⁸. Zdecydowana reakcja wynikała z frustracji Pekinu niemożnością skutecznego oddziaływania na Pjongjang, a także poczucia braku wdzięczności sąsiada za udzielane od dekad wsparcie. Stanowcza retoryka Pekinu i jego zgoda na wprowadzenie sankcji nie powstrzymały Korei Północnej przed przeprowadzeniem drugiej próby jądrowej w maju 2009 r. Również po tym teście w oficjalnej nocie potępiono działanie Pjongjangu, w sposób jednak bardziej stonowany niż w 2006 r. Część wysoko postawionych urzędników państwowych i notablów partyjnych nie zachowało jednak wstrzemięźliwości i publicznie pokazało swoje rozgoryczenie.

Po trzecim teście jądrowym z lutego 2013 r. ustępujący minister spraw zagranicznych Yang Jiechi (kwiecień 2007 – marzec 2013 r.) w oficjalnym oświadczeniu wezwał społeczność międzynarodową do „spokojnej odpowiedzi” na działania Korei Północnej¹⁹. Bardziej zdecydowana krytyka polityki Pjongjangu przeprowadzona została przez nowe kierownictwo ChRL. Zdecydowane głosy niezadowolenia pojawiły się zarówno w chińskim rządzie, jak i w Biurze Politycznym Stałego Komitetu KPCh. 7 kwietnia 2013 r. minister spraw zagranicznych Wang Yi (marzec 2013 – ...) zaalarmował władze

¹⁸ BONNIE S. GLASER, *China's Reaction to North Korea's Nuclear Test*, 6 January 2016, Center for Strategic and International Studies, dostęp 20.07.2018, <https://www.csis.org/analysis/chinas-reaction-north-koreas-nuclear-test>.

¹⁹ Ibidem.

Korei Północnej, aby nie przysparzały żadnych problemów swojemu narodowi. 13 kwietnia 2013 r. premier Li Keqiang (marzec 2013 – ...) ostrzegł Koreę Północną, aby powstrzymała się od prowokacji. Przewodniczący ChRL Xi Jinping (marzec 2013 – ...) wyraził swoje negatywne stanowisko wobec działań Kim Dzong Una w sposób bardziej zawołany. 8 kwietnia 2013 r. pośrednio skierował do Pjongjangu słowa, że „nikomu nie można pozwolić na wepchnięcie regionu i całego świata w chaos dla samolubnych zysków”²⁰. Podczas spotkań na szczycie delegacji ChRL i KRLD w maju i czerwcu 2013 r. Xi Jinping przede wszystkim mówił o konieczności zaprowadzenia porządku i stabilności na Półwyspie, a nie — jak zwykle się mówić przy takich okolicznościach — o tradycyjnej przyjaźni między państwami. Co znamienne, w lipcu 2013 r. minister Wang Yi po raz pierwszy użył terminu „wojna koreańska”, zamiast „wojna w celu powstrzymania agresji USA i pomocy Korei”. Niektórzy z chińskich generałów otwarcie spekulowali wtedy prawdopodobieństwo ataku Stanów Zjednoczonych na Koreę Północną, upadek reżimu Kim Dzong Una lub możliwość skażenia znacznych terenów tego państwa w konsekwencji wypadku przy realizacji prób nuklearnych²¹.

Po czwartej próbie jądrowej ze stycznia 2016 r. w oficjalnym stanowisku ministerstwa spraw zagranicznych znalazły się zapisy, że Chiny są „stanowczo przeciwne” testom nuklearnym Korei Północnej, „zdecydowanie” nawołują Pjongjang do uhonorowania zaangażowania Pekinu w denuklearyzację i „powstrzymania się od działań pogarszających sytuację”²². Po piątej próbie jądrowej z września 2016 r. MSZ Chin ogłosił w komunikacie, że „chiński rząd stanowczo się jej sprzeciwia i silnie ją potępia”²³. Zwrócił się jednocześnie do społeczności międzynarodowej o podjęcie działań zgodnych z interesami wszystkich stron, aby nie wejść w „ślepią uliczkę”, tylko rozwiązać konflikt w drodze dialogu²⁴. W podobnym tonie utrzymane zostało

²⁰ Tłumaczenie własne za: CHOO JAEMOO, „China’s challenges in accommodating both Koreas”, w: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *China’s Power and Asian Security* (London, New York: Routledge, 2015), 238.

²¹ ADAM CATHCART i CHRISTOPHER GREEN, „Xi’s belt: Chinese–North Korean relations”, w: HOO T. BOON (ed.), *Chinese Foreign Policy Under Xi* (London, New York: Routledge, 2017), 131.

²² B.S. GLASER, *China’s Reaction to North Korea’s Nuclear Test*.

²³ CATHERINE WONG i LIU ZHEN, „China and Russia unite against North Korean nuclear test”, *South China Morning Post*, 3 September 2017, dostęp 25.07.2018, <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2109533/china-condemns-north-korean-nuclear-test>.

²⁴ KRISTIN HUANG, „How China responded to previous North Korean nuclear tests”, *South China Morning Post*, 4 September 2017, dostęp 25.07.2018, <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2109692/how-china-responded-previous-north-korean-nuclear-tests>.

oświadczenie Pekinu po szóstej próbie jądrowej z września 2017 r. Zmiana retoryki Pekinu wobec Pjongjangu obserwowana w XXI wieku pokazuje przewartościowania w podejściu do problematycznego sąsiada i uwidacznia komplikacje w relacjach między elitami politycznymi państw²⁵. Świadczy także o gotowości Chin do współpracy ze społecznością międzynarodową na rzecz przeciwdziałania programowi jądrowemu KRLD.

Kontrowersyjna polityka Pjongjangu powoduje, że w XXI wieku władze w Pekinie otwierają się na debatę w kwestii polityki Chin wobec Korei Północnej. Zachęcona przez KPCh społeczność akademicka, zarówno z głównych, jak i mniejszych ośrodków naukowych w Chinach, dostarcza KPCh analiz z wielu różnych perspektyw. Co znamienne, debata nad stosunkami chińsko-północnokoreańskimi nie ogranicza się tylko do wąskiego dyskursu naukowego, ale prowadzona jest również w mediach, w tym w Internecie²⁶. Umowna grupa tradycjonalistów opowiada się za utrzymaniem, a nawet wzmocnieniem bliskich stosunków Pekinu z Pjongjangiem. Głównym powodem ma być zagrożenie hegemoniczną polityką Stanów Zjednoczonych. Z kolei grupa rewizjonistów, zwanych również strategami, optuje za porzuceniem Korei Północnej, która przestała odgrywać rolę strategicznego bufora odgradzającego Chiną od pierścienia sojuszniczego USA. Wynika to z faktu, że polityka KRLD prowadzi do militaryzacji i destabilizacji regionu²⁷. Jak widać, w tej debacie kluczowe znacznie ma międzynarodowy wymiar polityki Chin wobec Korei Północnej, a szczególnie ich pozycja w regionalnej i globalnej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi.

Postawa Korei Północnej również warunkowana jest czynnikami zewnętrznymi. Pjongjang postrzega program jądrowy jako drogę do pozyskania zdolności odstraszania nuklearnego, które mają zniechęcić Waszyngton do agresji zbrojnej. Korea Północna chce mieć pewność, że nie spotka jej sytuacja taka, jak miała miejsce w Iraku w 2003 r. Ponadto posiadanie arsenału nuklearnego ma wzmocnić pozycję międzynarodową Pjongjangu i jego legitymację negocjacyjną ze społecznością międzynarodową. Jako mocarstwo nuklearne Korea Północna mogłaby liczyć na lepsze warunki negocjacyjne ze Stanami Zjednoczonymi i Chinami dla zapewnienia sobie bezpieczeństwa i wsparcia rozwojowego, jak również z Koreą Południową

²⁵ YUDAN CHEN, „Philosophy, identity, and role theory with ‘Chinese characteristics’”, w: SEBASTIAN HARNISCH, SEBASTIAN BERSICK i JÖRN-CARSTEN GOTTWALD (eds.), *China's International Roles* (London, New York: Routledge, 2016), 87.

²⁶ OSKAR PIETREWICZ, „Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim w Chinach”, *Stosunki Międzynarodowe – International Relations* 2016 nr 1: 305.

²⁷ *Ibidem*, 307-316.

w kontekście osiągnięcia celu zjednoczeniowego. Pjongjang czuł się zawiedziony narastającą krytyką ze strony Pekinu, wobec czego nie pozostawał bierny. Jedną z odpowiedzi był publiczny proces, skazanie na śmierć i stracenie 12 grudnia 2013 r. wuja Kim Dzong Una — Jang Sŏng T'aeka. Wydarzenie to z dwóch powodów miało znaczenie symboliczne w relacjach między Chinami a Koreą Północną. Po pierwsze, był on powszechnie szanowany wśród elit KPCh. Po drugie, jednym z postawionych mu zarzutów była sprzedaż do Chin surowców naturalnych po zaniżonej cenie²⁸. Za pośrednictwem tego procesu Kim Dzong Un mógł zademonstrować nie tylko swoją niezależność od wuja, ale również niezależność polityczną Pjongjangu od Pekinu.

Według Jae Ho Chunga i Myung-hae Choi strategia KRLD może być zorientowana na ustanowienie bezpośrednich relacji bilateralnych, między innymi z USA, bez pośrednictwa ChRL. Oznaczałoby to więc próbę uniezależnienia się Korei Północnej od Chin²⁹. Przemawiać za tym mógłby fakt, że nie sposób znaleźć inne państwo, którego władze ośmieliłyby się do publicznego „upokarzania” Pekinu tak wiele razy, jak czynili to w ostatnich latach przywódca Korei Północnej. Z drugiej jednak strony znacznie poważniejsze zniewagi kierowane były z Pjongjangu w stronę Waszyngtonu. Kim Dzong Un i prezydent Donald Trump (styczeń 2017 – ...) wystosowywali wobec siebie inwektywy, które znacząco odbiegają od języka dyplomacji. Można jednak przyjąć, że Korea Północna niezmiennie chce się uniezależnić od wszystkich mocarstw, w tym także od Chin. To miałyby jej pozwolić na samodzielność prowadzenia polityki nie tylko wewnętrznej, ale także zagranicznej.

Nowa nadzieja na złagodzenie kryzysu wokół Korei Północnej pojawiła się wraz ze spotkaniem podczas XXIII Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Pjongczangu siostry Kim Dzong Una – Kim Yo-jong z prezydentem Republiki Korei Moon Jae-inem (maj 2017 – ...). Było to pierwsze spotkanie przedstawicieli obu Korei na tak wysokim szczeblu od 2007 r. Podczas rozmowy Kim Yo-jong zaprosiła prezydenta Moon Jae-ina do odwiedzenia Pjongjangu, gdzie mógłby się spotkać z Kim Dzong Unem³⁰. Do spotkania

²⁸ A. CATHCART i CH. GREEN, „Xi's belt”, 136.

²⁹ JAE HO CHUNG i MYUNG-HAE CHOI, „Uncertain Allies or Uncomfortable Neighbors? Making Sense of China–North Korea Relations, 1949–2010”, *The Pacific Review* 2013 No. 26(3): 255, za: Y. CHEN, „Philosophy, identity, and role theory”, 87.

³⁰ BENJAMIN HAAS, „Kim Jong-un's sister invites South Korean president to Pyongyang”, *The Guardian*, 10 February 2018, dostęp 25.07.2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/10/kim-yo-jong-meets-south-korean-president-in-seoul-as-thaw-continues>.

między przywódcami doszło 27 kwietnia 2018 r. w strefie zdemilitaryzowanej w Panmundżonie na granicy między państwami. We wspólnej deklaracji kończącej szczyt liderzy państw potwierdzili swoje zaangażowanie w denuklearyzację Półwyspu Koreańskiego. Zgodzili się również na rozmowy w zakresie podpisania układu pokojowego, w które włączone mają być również Pekin i Waszyngton³¹.

Wydarzenie to doprowadziło do zwiększonej aktywności dyplomatycznej Chin, które chcą odgrywać rolę mediatora między Koreą Północną a społecznością międzynarodową. Między marcem a czerwcem 2018 r. doszło w Pekinie aż do trzech spotkań na szczycie między przywódcą Kim Dzong Unem i przewodniczącym Xi Jinpingiem. Podczas spotkań lider Korei Północnej zabiegał o pomoc gospodarczą Chin i ich poparcie dla zniesienia sankcji. Konsultował również kwestie dotyczące denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego. W trakcie rozmów dwustronnych oraz na forum międzynarodowym Pekin promował między innymi inicjatywę „freez for freez” („zamrożenie za zamrożenie”), polegającą na zawieszeniu wspólnych ćwiczeń Stanów Zjednoczonych i Korei Południowej w zamian za zawieszenie przez Koreę Północną prób jądrowych³².

12 czerwca 2018 r. w Singapurze doszło do historycznego spotkania między przywódcami Korei Północnej i Stanów Zjednoczonych — Kim Dzong Unem i Donaldem Trumpem. We wspólnym oświadczeniu strony zagwarantowały podjęcie działań na rzecz ustanowienia nowych relacji między USA i KRLD oraz budowania stabilnego pokoju na Półwyspie Koreańskim. Prezydent Trump zapewnił o swoim zaangażowaniu w stworzenie gwarancji bezpieczeństwa dla KRLD, a przywódca Dzong Un zapewnił o swoim „stanowczym i niezachwianym” zaangażowaniu w proces pełnej denuklearyzacji Półwyspu Koreańskiego³³. We wstępnej fazie działań strony zgodziły się na wdrożenie koncepcji „freez for freez”.

---

³¹ NICOLA SMITH, CHRIS GRAHAM i GARETH DAVIES, „Kim Jong-un and Moon Jae-in commit to Korean ‘peace regime’ to end nuclear conflict at historic summit”, *The Telegraph*, 27 April 2018, dostęp 25.07.2018, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/04/27/kim-jong-un-becomes-first-north-korean-leader-cross-south-65/>.

³² LILY KUO, „Kim Jong-un meets Xi Jinping for third time”, *The Guardian*, 19 June 2018, dostęp 25.07.2018, <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/19/kim-jong-un-meets-xi-jinping-for-third-time>.

³³ „Joint Statement of President Donald J. Trump of the United States of America and Chairman Kim Jong-un of the Democratic People’s Republic of Korea at the Singapore Summit”, *The New York Times*, 12 June 2018, dostęp 25.07.2018, <https://www.nytimes.com/2018/06/12/world/asia/trump-kim-summit-statement.html>.

Mimo że szczyty, które miały miejsce w ostatnich miesiącach znacząco zmieniają retorykę i wprowadzają pozytywny klimat, to nie należy przeceniać ich znaczenia. W historii relacji między Koreą Północną a społecznością międzynarodową obserwowaliśmy szereg inicjatyw, które miały prowadzić do ostatecznego rozwiązania problemu programu nuklearnego KRLD. Ostatecznie były one jednak zaprzepaszczone, zazwyczaj przez postawę Pjongjangu. Północnokoreański reżim jest jednak świadomy katastrofalnych skutków, jakie pociągają za sobą międzynarodowe sankcje gospodarcze. Daje to więc nadzieję, że nastąpi powrót do konstruktywnych negocjacji między państwami. Zdjęcia satelitarne zdają się potwierdzać gest dobrej woli ze strony Pjongjangu, polegający na zdemontowaniu elementów głównego kosmodromu w Sohae, odgrywającego kluczową rolę w programie raketowym Korei Północnej³⁴. Podobne działania pojawiały się jednak już wcześniej, tak więc bez nadmiernego entuzjazmu należy obserwować dalsze działania północnokoreańskiego reżimu. Ważnym krokiem w dobrym kierunku byłoby zaprzestanie wzbogacania paliwa nuklearnego, co — jak dotąd — nie nastąpiło.

3. ASPEKT STRATEGICZNO-WOJSKOWY

Korea Północna była przez dekady wspierana przez Chiny przede wszystkim ze względu na jej znaczenie strategiczne. Stanowi ona bowiem bufor oddzielający Państwo Środka od amerykańskiego pierścienia sojuszniczego na Morzu Wschodniochińskim. Stany Zjednoczone blisko współpracują w wymiarze militarnym ze państwami regionu — Koreą Południową, Japonią i Tajwanem. Próbuje rozciągnąć tę współpracę także na państwa Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (Association of South-East Asian Nations — ASEAN) zlokalizowane w rejonie Morza Środkowochińskiego aż po państwa wschodniej części Oceanu Indyjskiego, głównie Indie. Otoczenie Chin od wschodu i południa ma im utrudnić rozprzestrzenianie wpływów i wzmacnianie pozycji na tamtejszych akwenach. Stanowi to bowiem zagrożenie dla globalnych interesów Stanów Zjednoczonych. Mogłoby również stwarzać niebezpieczeństwo dla państw regionu, które nie godziłyby się na dominację w nim Państwa Środka.

³⁴ KIM TONG-HYUNG, „North Korea said to be dismantling key parts of launch site”, *The Washington Post*, 24 July 2018, dostęp 25.07.2018, https://www.washingtonpost.com/world/asia-pacific/us-group-north-korea-dismantling-key-launch-site-facilities/2018/07/23/c9b1e8f2-8eee-11e8-ae59-01880eac5f1d_story.html?noredirect=on&utm_term=.8e7fa90d1a10.

Chiny i Korea Północna związane są sojuszem wojskowym na mocy dwustronnego Traktatu o wzajemnej pomocy i przyjaznej współpracy z 1961 r. *Casus foederis* stanowi agresja na stronę układu, na którą reagując państwa zobowiązane są do „udzielenia natychmiastowej militarnej i innej pomocy”³⁵. Traktat nie przewiduje jednak pomocy w sytuacji, gdyby agresorem była jedna ze stron porozumienia. W związku z tym władze Chin przestrzegają Koreę Północną przed podejmowaniem nieodpowiedzialnych działań militarnych, w których konsekwencji nie mogłaby liczyć na wsparcie z ich strony. W rzeczywistości ewentualna pomoc dla Pjongjangu w kontekście uwikłania się przez niego w wojnę zależałaby od okoliczności konfliktu i względów strategicznych, w tym postrzegania znaczenia KRLD jako państwa buforowego. Niemniej jednak bez znacznego wsparcia udzielanego od lat przez ChRL w stosunkach bilateralnych i na arenie międzynarodowej dla KRLD północnokoreański reżim mogłoby już nie istnieć. Również w przyszłości bez ochrony ze strony Chin może on zmierzać ku upadkowi³⁶.

Jeszcze pod koniec lat 90. XX wieku Chiny wspierały program raketowy Korei Północnej. Pośrednio przekładało się to na wsparcie programu nuklearnego ze względu na rozwój zdolności przenoszenia głowic, w tym jądrowych. W raporcie Centralnej Agencji Wywiadowczej Stanów Zjednoczonych z 2 lutego 2000 r., dotyczącym okresu pierwszej połowy 1999 r., pojawiło się stwierdzenie, że Korea Północna otrzymywała surowce do realizacji programu raketowego głównie z przedsiębiorstw z Chin. Według ekspertów południowokoreańskich zmiana w podejściu Chin do programu nuklearnego i raketowego Korei Północnej nastąpiła na przełomie wieków w wyniku międzynarodowej presji wywieranej głównie przez Stany Zjednoczone, Koreę Południową i Japonię³⁷.

Gdy 16 października 2002 r. Pjongjang ogłosił, że prowadzi program jądrowy, Chińscy analitycy zaczęli rozpowszechniać pogląd, że uczynił to, aby „odstręczyć” USA od ataku na KRLD. Stało się to bowiem w okresie, gdy Stany Zjednoczone przygotowywały się do inwazji na inne państwo z krótkiej listy „osi zła” — Irak. Pekin poinformował wówczas Waszyngton o dysponowaniu przez Pjongjang 3-5 zdolnymi do użycia głowicami jądrowymi. Jednocześnie przestrzegł Stany Zjednoczone przed konfrontacją mili-

³⁵ „Treaty of Friendship, Co-operation and Mutual Assistance Between the People’s Republic of China and the Democratic People’s Republic of Korea”, Beijing, 11 July 1961, dostęp 28.07.2018, https://www.marxists.org/subject/china/documents/china_dprk.htm.

³⁶ MARKUS B. LIEGL, *China’s Use of Military Force in Foreign Affairs. The Dragon Strikes* (London, New York: Routledge, 2017), 234.

³⁷ J. BAYER, W.J. DZIAK, *Korea & Chiny*, t. 1, 233.

tarną z Koreą Północną. Po spotkaniu przewodniczącego ChRL Jiang Zemina z prezydentem Rosji Władimirem Putinem (grudzień 1999 – maj 2008 r., maj 2012 – ...) z początku grudnia 2002 r. Chiny po raz pierwszy przyłączyły się do zbiorowej presji na KRLD, zdecydowanie żądając od niej rezygnacji z programu jądrowego³⁸. Można więc przyjąć, że istotny wpływ na ewolucję stanowiska Pekinu wobec Pjongjangu miała również Moskwa. Dla Chin szczególnie ważne było jednak wzrastające ryzyko wybuchu wojny na Półwyspie Koreańskim³⁹. Na początku 2003 r. Stany Zjednoczone przemieszczały w region różnego typu sprzęt wojskowy, prowadziły wzmożone rozpoznanie oraz realizowały zaawansowane ćwiczenia wojskowe wspólnie z armią południowokoreańską. Jednocześnie groziły siłowym zakończeniem programu nuklearnego KRLD⁴⁰. W praktyce jednak Waszyngton zdecydował się w większym stopniu polegać na współpracy z Pekinem w poszukiwaniu pokojowej drogi rozwiązania kryzysu. Wynikało to z obaw o życie żołnierzy amerykańskich oraz żołnierzy i cywilów sojuszników USA z regionu Azji Północno-Wschodniej, a także szerszej kalkulacji interesów⁴¹. Stany Zjednoczone nie chciały między innymi antagonizować szybko rosnących w siłę Chin, które stanowczo sprzeciwiały się wojnie.

Przez kilka dekad obecność wojskowa Stanów Zjednoczonych w Japonii i Republice Korei była dla Chin gwarantem stabilnego środowiska międzynarodowego. Przede wszystkim ograniczała bowiem dążenia tych państw do militaryzacji. Wraz ze wzrostem potęgi Państwa Środka coraz wyraźniej zaczyna ona być jednak postrzegana jako bariera dla jego ekspansji w regionie. Militarne wspieranie przez USA Tajwanu uważane jest z kolei przez Pekin za wzmocnienie tendencji separatystycznych Tajpej i przeszkoda na drodze do zjednoczenia Chin. Zwiększanie obecności militarnej Stanów Zjednoczonych w regionie, a przede wszystkim rozwój systemów przeciw-rakietowych we współpracy z sojusznikami z Azji Północno-Wschodniej budzi w Chinach poważny niepokój. Wynika to z faktu, że działania te negatywnie wpływają na regionalne zdolności odstraszania ChRL, w tym ich pozycję w konflikcie z Republiką Chińską⁴². Ponadto osłabia to pozycję

³⁸ Ibidem, 233–234.

³⁹ EDWARD HALIŹAK, *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2008), 85.

⁴⁰ ROBERT S. ROSS, *Chinese Security Policy. Structure, Power and Politics* (London, New York: Routledge, 2009), 104.

⁴¹ ROBERT G. SUTTER, „China and US security and economic interests: opportunities and challenges”, w: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSIØ i ZHANG TUOSHENG (eds.), *US–China–EU Relations. Managing the new world order* (London, New York, Routledge, 2010), 150.

⁴² SEBASTIAN MASŁOW, „China and Japan: partner, rival, and enemy?”, w: SEBASTIAN

ChRL w sporze z członkami ASEAN i Tajwanem o Wyspy Spratly i Wyspy Paracelskie na Morzu Południowochińskim. Wynika to z faktu, że państwa te cieszą się poparciem Stanów Zjednoczonych. W związku z tym Pekin aktywnie zabiegał, między innymi w ramach SPT, i nadal zabiega o ograniczenie wyścigu zbrojeń na Półwyspie Koreańskim i szerzej w Azji Wschodniej⁴³.

O włączeniu się Japonii do uczestnictwa w amerykańskim programie przeciwrakietowym przesądziły już testy rakiet balistycznych Korei Północnej z 1998 r. Ostatecznie w 2007 r., czyli rok po przeprowadzeniu przez Pjongjang pierwszej udanej próby jądrowej, na terytorium Japonii rozmieszczone zostały elementy amerykańskiego systemu ziemia-powietrze „Patriot” wyposażone w pociski antybalistyczne PAC-3⁴⁴. W związku z napiętą sytuacją w regionie i zagrożeniem ze strony KRLD Japonia realizuje obecnie program modernizacji baterii przeciwrakietowych, jak również utrzymuje je w gotowości bojowej, mającej zapewnić ochronę przed pociskami wystrzelonymi z terytorium Korei Północnej⁴⁵. Z powodu kolejnych testów nuklearnych i rakietowych KRLD, w grudniu 2017 r. rząd Japonii zdecydował o zakupie amerykańskich naziemnych systemów antybalistycznych „Aegis Ashore”⁴⁶.

Jeśli chodzi o Koreę Południową, to do niedawna posiadała ona jedynie zakupione w Niemczech rakiety „Patriot” PAC-2. W marcu 2014 r. zdecydowała się jednak zakupić przystosowane do zwalczania rakiet balistycznych pociski PAC-3⁴⁷. W 2017 r. Stany Zjednoczone rozpoczęły także rozmieszczanie w Republice Korei najbardziej zaawansowanego systemu przechwytywania rakiet balistycznych — THAAD (Terminal High Altitude Area Defense). Pekin szczególnie żywiołowo protestuje przeciwko rozmieszczaniu nowoczesnego systemu THAAD, który według niego ma naruszać równowagę strategiczną w regionie i zagrażać bezpieczeństwu Chin. Z tego względu

---

HARNISCH, SEBASTIAN BERSICK i JÖRN-CARSTEN GOTTWALD (eds.), *China's International Roles* (London, New York: Routledge, 2016), 193.

⁴³ E. HALIŹAK, *Polityka i strategia Chin*, 85.

⁴⁴ S. MASŁOW, „China and Japan”, 193.

⁴⁵ RAFAŁ MUCZYŃSKI, „Japonia modernizuje swoje baterie rakiet Patriot”, 30 lipca 2016, NOWA STRATEGIA.ORG.PL, dostęp 30.07.2018, <http://www.nowastrategia.org.pl/japonia-modernizuje-swoje-baterie-rakiet-patriot/>.

⁴⁶ DAISUKE KIKUCHI, „Japan approves introduction of Aegis Ashore missile defense system amid North Korea threat”, *The Japan Times*, 19 December 2017, dostęp 30.07.2018, <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/12/19/national/politics-diplomacy/japan-approves-introduction-egis-ashore-ashore-missile-defense-system-amid-north-korea-threat/>.

⁴⁷ MAKSYMILIAN DURA, *Korea Południowa kupuje rakiety Patriot PAC-3*, 14 marca 2014, Defence 24, dostęp 30.07.2018, <http://www.defence24.pl/sily-zbrojne/korea-poludniowa-kupuje-rakiety-patriot-pac-3>.

władze w Pekinie zdecydowały się nawet wprowadzić serię restrykcji gospodarczych wobec Republiki Korei, co w Seulu traktowane jest jako odwet.

W reakcji na kolejne kryzysy nuklearne na Półwyspie Koreańskim Stany Zjednoczone wzmacniają również elementy systemów przeciwrakietowych na Alasce i Wyspie Guam. Sytuacja ta z niepokojem i sprzeciwem obserwowana jest w Pekinie. Chiny oponują również przeciwko rozmieszczaniu w regionie innych amerykańskich systemów uzbrojenia zarówno lądowych, jak też morskich i powietrznych⁴⁸. Wyrażały także niezadowolenie z powodu ćwiczeń i manewrów wojskowych realizowanych w ostatnich latach w regionie na coraz większą skalę przez armie Stanów Zjednoczonych, Republiki Korei i Japonii. Pekin od kilku lat argumentował, że ich zawieszenie miałyby przyczynić się do skłonienia Pjongjangu do wstrzymania programu jądrowego i raketowego oraz powrotu do negocjacji w ramach SPT.

Jeśli chodzi o relacje między Pekinem a Tokio, to nadal obciążone są one trudną historią, a Japonia postrzegana jest w Chinach jako najpoważniejsze zagrożenie w ich najbliższym otoczeniu. Tokio ma odmienne od Pekinu spojrzenie na kwestię porządku regionalnego, w tym na ideę Wspólnoty Wschodnio-Azjatyckiej⁴⁹. Mimo to Chiny próbowały przyciągnąć Japonię do bliższej kooperacji w ramach promowanej regionalnej współpracy w Azji Wschodniej, realizowanej wraz z Koreą Południową i państwami ASEAN⁵⁰. W Pekinie aktualne są jednak obawy przed remilitaryzacją Japonii, które wzmogły skuteczne zabiegi premiera Shinzō Abe (wrzesień 2006 – wrzesień 2007 r., grudzień 2012 – ...) na rzecz reinterpretacji art. 9 konstytucji. Nowy stan prawny umożliwia Japońskim Siłom Samoobrony wsparcie sojuszników w ramach kolektywnej samoobrony także poza obszarem archipelagu Wysp Japońskich⁵¹. Napięcia między Pekinem a Tokio pogłębia również spór o Wyspy Senkaku i zlokalizowane w ich obrębie znaczne złoża surowców energetycznych.

Mimo rozwiniętej współpracy gospodarczej szereg napięć występuje także w relacjach Chin z Koreą Południową, między innymi w związku z kontrowersyjną polityką Korei Północnej. Jeszcze w 2010 r. chińskie władze prawie nie reagowały na agresywne działania KRLD wobec sąsiada.

⁴⁸ JINGDONG YUAN, „The coming US–China military showdown in Asia: why it could happen, and how it can be prevented”, w: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific* (London, New York: Routledge, 2015), 175.

⁴⁹ E. HALIŻAK, *Polityka i strategia Chin*, 87.

⁵⁰ YUN ZHANG, *Sino-Japanese Relations in a Trilateral Context. Origins of Misperception* (New York: Palgrave Macmillan, 2017), 44.

⁵¹ KRZYSZTOF SZUMSKI, „Nowa polityka zagraniczna prezydenta Chin Xi Jinpinga”, 2 czerwca 2016, dostęp 23.07.2018, <https://www.swps.pl/nauka-i-badania/materialy-ccaw/2432-nowa-polityka-zagraniczna-prezydenta-chin-xi-jinpinga>.

26 marca 2010 r. miała miejsce najpoważniejsza prowokacja militarna: północnokoreańska łódź podwodna zatopiła południowokoreańską korwetę „CheonAn”, na której pokładzie zginęło 46 marynarzy. Rząd Chin dopiero po prawie miesiącu przesłał kondolencje władzom i obywatelom Republiki Korei. Pekin potraktował incydent zbrojny jak problem wewnątrzkoreański i wbrew oczekiwaniom Seulu sprzeciwił się nałożeniu kolejnych sankcji na Pjongjang. W późniejszym okresie Chiny zignorowały wezwanie społeczności międzynarodowej do potępienia Korei Północnej za artyleryjski ostrzał z 23 listopada 2010 r. Wyspy Yeonpyeong, w którego wyniku zginęło dwóch południowokoreańskich żołnierzy piechoty morskiej i dwóch cywilów⁵². Pekin nie napiętnował Pjongjangu, ponieważ sprzeciwiał się intensyfikacji współpracy wojskowej między Seulem a Waszyngtonem. W konsekwencji tych zdarzeń w marcu 2011 r. Korea Południowa ogłosiła plan modernizacji sił zbrojnych — „Defence Reform 307”, zawierający średnio- i długoterminowe perspektywy rozwoju potencjału militarnego. Jego głównym celem jest przeciwdziałanie asymetrycznym prowokacjom, infiltracji i atakom podobnym do tych z 2010 r.⁵³

Jeśli chodzi o Stany Zjednoczone, to ważne jest, że Waszyngton postrzega program nuklearny i raketowy Korei Północnej nie tylko jako regionalne zagrożenie bezpieczeństwa i naruszenie międzynarodowego reżimu nieproliferaacji broni masowego rażenia, lecz również jako bezpośrednie niebezpieczeństwo dla USA⁵⁴. Wraz z ewentualnymi kolejnymi testami Korei Północnej głowic jądrowych i rakiet dalekiego zasięgu można by spodziewać się dalszej intensyfikacji amerykańskich zbrojeń w regionie. Ponadto w Waszyngtonie co pewien czas pojawiają się propozycje przeprowadzenia operacji wojskowej przeciwko instalacjom atomowym i raketowym w KRLD. Regionalni sojusznicy USA — Korea Południowa i Japonia — nie są jednak zdecydowane poprzeć uderzenia zbrojnego na wojskowe i naukowe placówki w Korei Północnej. Szczególnie ważne jest stanowisko Chin, a w pewnym stopniu również Rosji, które zdecydowanie odrzucają możliwość zastosowania na Półwyspie Koreańskim opcji militarnej⁵⁵.

⁵² CH. JAEWOO, „China’s challenges in accommodating both Koreas”, 232.

⁵³ MICHAEL RASKA, „China’s strategic imprint on the Korean Peninsula: implications for the US–ROK alliance”, w: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific* (London, New York: Routledge, 2015), 233.

⁵⁴ ROBERT G. SUTTER, „Dialogues and their implications in Sino-American relations”, w: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.), *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure* (London, New York: Routledge, 2015), 191.

⁵⁵ G.C. ROBERTS, *US Foreign Policy*, 175.

Rozwój programu jądrowego i raketowego Korei Północnej stanowi dla Chin poważny problem. Prowadzi bowiem do kontrdziałań ze strony Stanów Zjednoczonych i ich regionalnych sojuszników. Umacniają oni współpracę wojskową poprzez intensyfikację wspólnych ćwiczeń i manewrów oraz rozwijanie systemów przeciwrakietowych. Działania Korei Północnej potencjalnie mogą również doprowadzić do zainicjowaniu przez Koreę Południową i Japonię własnych programów nuklearnych przy wsparciu Stanów Zjednoczonych. Sytuacja ta jest wyjątkowo niekorzystna dla Chin, ponieważ negatywnie wpływa na ich pozycję wojskową w regionie. Ponadto wyścig zbrojeń zwiększa ryzyko wybuchu wojny, co szczególnie negatywnie wpłynęłoby na strategiczne interesy Chin. Utrzymująca się niestabilność powoduje także, że Chinom trudno jest kreować wizerunek państwa skutecznie działającego na rzecz utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Między Chinami, Stanami Zjednoczonymi, Republiką Korei, Japonią i Rosją istnieje zgodność, że Półwysep Koreański musi być strefą bezatomową. Opowiadają się one za wzmocnieniem reżimu nieprolifracji broni jądrowej przez rozpoczęcie procesu denuklearyzacji Korei Północnej⁵⁶. Na kwestię tę należy także spojrzeć w kontekście ewentualnych działań na rzecz unifikacji Półwyspu Koreańskiego, mimo że obecnie jego zjednoczenie wydaje się bardzo odległe. Gdyby państwa koreańskie podjęły wzmożone działania integracyjne i opracowały wspólną drogę do zjednoczenia, Chiny teoretycznie mogłyby wesprzeć ten proces. Wymagałoby to jednak zgodnego z interesami ChRL unormowania takich spraw jak sojusze nowego państwa, stacjonowanie na jego terytorium obcych wojsk, wielkość armii i poziom jej uzbrojenia oraz oczywiście kwestia denuklearyzacji. Rozwiązania nie mogłyby negatywnie wpłynąć na pozycję militarną Chin w regionie i ich usytuowanie w strategicznej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi⁵⁷. Gdyby Pekin miał zagwarantowaną realizację powyższych postulatów, spośród mocarstw mógłby odegrać wiodącą rolę w procesie zjednoczeniowym.

4. ASPEKT GOSPODARCZY

Stagnacja, brak reform, utrata głównego partnera handlowego w postaci ZSRR i ograniczenie zewnętrznego wsparcia spowodowały, że po zakoń-

⁵⁶ RALPH A. COSSA, „Managing US–China relations: taking the sour with the sweet”, w: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific* (London, New York: Routledge, 2015), 38.

⁵⁷ W.J. DZIAK, *Korea: pokój czy wojna?*, 180.

czeniu zimnej wojny szybko pogarszała się sytuacja gospodarcza w Korei Północnej. Według południowokoreańskich danych PKB KRLD w latach 1989–1999 zmniejszyło się z 24 do 17,7 mld USD⁵⁸. Konsekwencją tego była pogłębiająca się bieda oraz obejmujące coraz większe grupy społeczne niedożywienie i głód, w których wyniku śmierć ponieść mogło nawet 3,5 mln mieszkańców kraju⁵⁹. W obliczu kryzysu Chiny wydatnie wspierały sąsiada humanitarnie i gospodarczo, dostarczając mu szereg towarów, w tym żywność i paliwa. Angażowały się również w mediację między Koreą Północną a USA i państwami regionu, licząc na zainicjowanie reform gospodarczych w KRLD przy wsparciu społeczności międzynarodowej⁶⁰.

W XXI wieku Chiny i Koreę Północną łączą zależności gospodarcze, w których supremacja należy do Państwa Środka. Wynika to zarówno z ogromnej różnicy w potencjałach między gospodarkami, jak i z faktu, że o ile ChRL ma rozbudowane kontakty handlowe z państwami na całym świecie, o tyle KRLD ograniczyła je w zasadzie do jednego sąsiada. Przez pierwsze piętnaście lat obecnego stulecia Chiny najbardziej wydatnie wspierały gospodarczo Koreę Północną, przekazując jej w szczytowych latach towary o wartości sięgającej nawet 470 mln USD rocznie⁶¹. W tym czasie na ChRL przypadło również ok. 90 proc. wymiany handlowej Korei Północnej. Wejście w życie ostatnich serii sankcji gospodarczych nałożonych na KRLD doprowadziło jednak do znacznego ograniczenia współpracy ekonomicznej między państwami.

Mimo wydatnego wsparcia gospodarczego Pekin nie był w stanie przekonać Pjongjangu do wdrożenia reform. Zachęty ekonomiczne były także nieskuteczne w przekonywaniu przywódców Korei Północnej do działań zgodnych z podstawowymi normami prawa międzynarodowego. Po objęciu urzędu Najwyższego Przywódcy Korei Północnej przez Kim Dzong Una w chińskiej prasie zaczęto krytykować izolacjonistyczną trajektorię nowego dyktatora. Po raz kolejny sugerowano, że Pjongjang powinien zainicjować reformy ukierunkowane na otwarcie gospodarcze, wzorując się na tych od ponad trzech dekad wprowadzanych przez Pekin.

⁵⁸ Ibidem, 202-203.

⁵⁹ JULIAN RYALL, „From paper to fuel, North Koreans endure widespread shortages as sanctions take their toll”, *The Telegraph*, 23 February 2018, dostęp 23.07.2018, <http://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/23/paper-fuel-north-koreans-endure-widespread-shortages-sanctions/>.

⁶⁰ ER-WIN TAN, *The US versus the North Korean Nuclear Threat. Mitigating the nuclear security dilemma* (London, New York: Routledge, 2014), 150.

⁶¹ JAN ROWIŃSKI, *Półwysep Koreański w polityce Chin: stosunki ChRL z KRLD i Republiką Korei*, Warszawa 2003, mps, za: JERZY BAYER i WALDEMAR J. DZIAK, *Korea & Chiny*, t. 2: *Gospodarka i granice* (Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2006), 15.

Mimo wielu kontrowersji w stosunkach między Pekinem a Pjongjangiem na początku drugiej dekady XXI wieku przedsiębiorstwa z ChRL były jeszcze dość aktywne gospodarczo w specjalnych strefach ekonomicznych w KRLD. W październiku 2011 r. państwa rozpoczęły wspólną inwestycję infrastrukturalną, która miała symbolizować zacieśnianie współpracy gospodarczej. Most nad rzeką Yalu miał połączyć Dandong – największe chińskie miasto przygraniczne, z miastem Sinŭiju w północno-zachodniej części Korei Północnej. Licząc na powodzenie tego projektu ChRL zainwestowały kilka miliardów dolarów w rozwój infrastruktury Dandongu. Miała to być swojego rodzaju „marchewka” zachęcająca przywódców KRLD do wdrażania reform gospodarczych, które ChRL zapewniły sukces na tym polu. W praktyce kosztujący 350 mln USD most stał się symbolem szybko pogarszających się stosunków gospodarczych między partnerami. Miał on zostać otwarty w październiku 2014 r., nie nastąpiło to jednak do dzisiaj. Po stronie koreańskiej most nie został nawet ukończony ani nie doprowadzono doń dróg dojazdowych.

Zbudowane w Dandongu strefy handlowe i biurowe, które miały świadczyć o rozkwicie współpracy gospodarczej między ChRL i KRLD, obecnie są opustoszałe. Jest to odzwierciedlenie kurczących się relacji gospodarczych między państwami po wdrożeniu przez Pekin sankcji gospodarczych wobec Pjongjangu⁶². Dandong jest o tyle ważnym miejscem, że na początku XXI wieku realizowano w nim ok. 30% handlu między Chinami i Koreą Północną. Stanowiło to o ok. 10% większy wolumen niż w Autonomicznej Koreańskiej Prefekturze Yanbian w ChRL, zlokalizowanej przy wschodniej części granicy z KRLD. Ponadto w Dandongu żyło ok. 20 tys. Koreańczyków z północy zatrudnionych w chińskich przedsiębiorstwach i corocznie odwiedzało go kolejne ok. 200 tys. obywateli Korei Północnej⁶³.

Potencjalnie kryzysy nuklearne na Półwyspie Koreańskim mogą być dla Chin szkodliwe także z perspektywy gospodarczej, ze względu na utrudnienie procesu ugruntowywania dominującej pozycji ekonomicznej w Azji i szerzej na świecie. Dzięki dynamicznemu rozwojowi ekonomicznemu ChRL może realizować ogromne międzynarodowe projekty inwestycyjne. Przed wszystkim należy wspomnieć o sztandarowej inicjatywie Przewodniczącego Xi Jinpinga „Jeden Pas, jedna droga” („One Belt, One Road”), ogłoszonej w listopadzie 2013 r. Składa się ona z dwóch głównych elementów: „Pasa

⁶² STEVE FINCH, „Unfinished bridge reveals broken state of North Korea’s alliance with China”, *The Guardian*, 14 November 2016, dostęp 23.07.2018, <https://www.theguardian.com/cities/2016/nov/14/dandong-sinuiju-unfinished-bridge-reveals-broken-state-north-korea-alliance-china>.

⁶³ A. CATHCART i CH. GREEN, „Xi’s belt”, 134.

gospodarczego Jedwabnego Szlaku” („Silk Road Economic Belt”) i Morskiej Jedwabnej Drogi („Maritime Silk Road”). Ta strategiczna inicjatywa zakłada realizację zarówno ekonomicznych, jak i politycznych celów Państwa Środka. Ma ona doprowadzić do stworzenia bardziej efektywnego systemu transportowego i komunikacyjnego między Chinami a resztą Eurazji, zarówno poprzez kilka odnóg szlaków lądowych, jak też drogą wodną, przechodzącą przez południowe morza Eurazji, głównie Oceanu Indyjskiego. Dzięki temu ma promować bliższą współpracę gospodarczą między partnerami, polepszyć warunki inwestowania, poszerzyć rynki zbytu na towary przemysłowe z Chin oraz zabezpieczyć ich dostęp do obszarów bogatych w surowce naturalne. Projekt ma zapewnić trwały rozwój gospodarczy Chin, w tym słabo uprzemysłowionych zachodnich prowincji. Jednocześnie inicjatywa ma wzmocnić koneksje polityczne Chin na obszarach wpływów innych mocarstw, w tym Rosji, Stanów Zjednoczonych i Indii⁶⁴. Dla realizacji tej i innych wielkich inwestycji w regionie Azji i Pacyfiku Pekin zainicjował powstanie Azjatyckiego Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (Asian Infrastructure Investment Bank — AIIB), który rozpoczął działalność w grudniu 2015 r. Obecnie AIIB ma kapitał 100 mld USD, co stanowi ok. $\frac{2}{3}$ kapitału zdominowanego przez Japonię i Stany Zjednoczone Azjatyckiego Banku Rozwoju (Asian Development Bank — ADP), z którym ten ma konkurować⁶⁵. Chiny promują także stworzenie Strefy Wolnego Handlu Azji i Pacyfiku (Free Trade Area of the Asia-Pacific — FTAAP) i inne inicjatywy zmierzające do zacieśniania współpracy gospodarczej w regionie.

Działania Pjongjangu prowadzą do wzrostu napięcia i destabilizacji sytuacji w Azji Północno-Wschodniej, co pośrednio negatywnie oddziałuje również na sąsiednie regiony. Stawia również Chiny w trudnym położeniu, ponieważ ich międzynarodowi partnerzy mają świadomość bliskości stosunków z Pjongjaniem, na który Pekin przez lata nie był w stanie pozytywnie wpłynąć. Gdyby konfrontacyjna polityka Pjongjangu podważyła możliwość realizacji strategicznych inicjatyw gospodarczych Pekinu, ten mógłby podjąć bardziej zdecydowane działania na rzecz zmiany reżimu w tym państwie. Musi mieć jednak pewność, że nowe władze, czy to Korei Północnej, czy zjednoczonej Korei, będą przychylne Pekinowi i chętne do bliskiej współpracy zarówno w obszarze gospodarczym, jak i politycznym, a także bezpieczeństwa.

⁶⁴ JOHN FARNELL i PAUL I. CROOKES, *The Politics of EU-China Economic Relations. An Uneasy Partnership* (London: Palgrave Macmillan, 2016), 109.

⁶⁵ K. SZUMSKI, *Nowa polityka zagraniczna prezydenta Chin*.

Dla Chin wymiana handlowa z Koreą Północną nie ma istotnego znaczenia, co szczególnie dotyczy ostatnich lat. Na metale nałożone są obecnie sankcje gospodarcze. Podobnie jest z węglem, od którego ponadto Chiny stopniowo odchodzą w produkcji energii ze względu na jego szkodliwość dla środowiska naturalnego. Warto natomiast zwrócić uwagę na stosunki gospodarcze Chin z drugim państwem koreańskim. W 2000 r. Pekin podpisał z Seulem porozumienie o „Całościowym partnerstwie i współpracy” („Comprehensive cooperative partnership”), które zaczęło obowiązywać od 2003 r. Już w chwili wejścia układu w życie Chiny stały się najważniejszym partnerem handlowym Republiki Korei, wyprzedzając w tym względzie Stany Zjednoczone. Są też głównym celem inwestycji południowokoreańskich⁶⁶. Mimo pojawiających się sporów politycznych stosunki gospodarcze Chin z Koreą Południową rozwijają się nieporównywalnie lepiej niż z Koreą Północną. Siła południowokoreańskiej gospodarki i jej innowacyjność powodują, że jest ona ważnym i atrakcyjnym partnerem dla Chin.

Począwszy od 2006 r., Pekin realizował politykę nacisku na Pjongjang poprzez głosowanie za coraz dalej idącymi sankcjami gospodarczymi RB ONZ. Były one reakcją społeczności międzynarodowej na kolejne próby jądrowe i raketowe Korei Północnej. Rezolucja nr 1695 z 15 lipca 2006 r., wydana po wystrzeleniu w kierunku Morza Japońskiego rakiety międzykontynentalnej, zakazała handlu z KRLD materiałami oraz technologią nuklearną i raketową. Rezolucja nr 1718 z 14 października 2006 r., wydana po pierwszej próbie jądrowej, nałożyła zakaz handlu z Koreą Północną ciężkimi systemami uzbrojenia. Wezwała również do zamrożenia wszelkich aktywów Pjongjangu, które mogłyby być wykorzystane do realizacji programu atomowego. Zakazała także państwom wpuszczania na swoje terytorium osób związanych z realizacją tego programu. Aby symbolicznie uderzyć w elity KRLD, zakazano eksportu do tego państwa towarów luksusowych. Rezolucja nr 1874 z 12 czerwca 2009 r., wydana po drugiej próbie jądrowej, rozszerzyła zakaz handlu bronią na całkowity jej eksport z Korei Północnej, a możliwość importu przez to państwo ograniczyła tylko do broni lekkiej. Ponadto zakazała udzielania wsparcia i pożyczek KRLD na cele inne niż humanitarne i rozwojowe⁶⁷. Stosując się do międzynarodowych sankcji,

⁶⁶ MARCIN GRABOWSKI, *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po 1989 r.* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012), 155.

⁶⁷ NEIL MACFARQUHAR, „U.N. Security Council Pushes North Korea by Passing Sanctions”. *The New York Times*, 12 June 2009, dostęp 23.07.2018, <http://www.nytimes.com/2009/06/13/world/asia/13nations.html>.

Pekin między innymi wprowadził dodatkowe inspekcje na granicach w celu wykrywania nielegalnie przewożonych towarów.

Rezolucja nr 2087 z 22 stycznia 2013 r., wydana za użycie rakiety balistycznej do wyniesienia satelity na orbitę okołozemską, wprowadziła prawo niszczenia przez państwa przechwyconej broni objętej poprzednimi sankcjami. Sankcje rezolucji nr 2094 z 7 marca 2013 r., wydanej po trzecim teście jądrowym, ukierunkowane były na zablokowanie nielegalnych transferów finansowych, w tym przeciwdziałanie przewożeniu znacznych ilości dewiz przez przedstawicieli dyplomatycznych KRLD. Stosując się do zapisów rezolucji, 7 maja 2013 r. Pekin zawiesił wszelkie transakcje finansowe między DPRK Foreign Trade Bank a Bank of China⁶⁸. Rezolucja nr 2270 z 2 marca 2016 r., wydana po czwartym teście jądrowym i kolejnej próbie z rakieta dalekiego zasięgu, zakazała Korei Północnej sprzedaży złota, rudy tytanu, rudy wanadu, rzadkich minerałów oraz znacząco ograniczyła możliwość sprzedaży węgla i rudy żelaza. Jednocześnie zakazała zaopatrywania KRLD w paliwo lotnicze⁶⁹. Rezolucja nr 2321 z 30 listopada 2016 r., wydana po piątej próbie atomowej, poszerzyła listę towarów, których Korea Północna nie może eksportować, o miedź, nikiel, srebro, cynk, nowe helikoptery, statki i posągi oraz jeszcze bardziej ograniczyła dozwolony wolumen sprzedaży węgla⁷⁰. Realizacja sankcji doprowadziła do znacznego zmniejszenia obrotów handlowych między Chinami i Koreą Północną.

Rezolucje nr 2371 z 5 sierpnia 2017 r., nr 2375 z 11 września 2017 r. i nr 2397 z 22 grudnia 2017 r., nałożone na Koreę Północną za testy z międzykontynentalnymi raketami balistycznymi i szóstą próbę jądrową, zawierały kolejne sankcje gospodarcze. Wprowadziły one całkowity zakaz eksportu przez Koreę Północną węgla, rud żelaza, tekstyliów oraz częściowy zakaz eksportu wielu innych towarów. Jednocześnie zakazały zaopatrywania KRLD w gaz ziemny oraz ograniczyły o $\frac{3}{4}$ dozwolony wolumen sprzedaży do niej ropy naftowej. Wprowadziły także dalsze ograniczenia w możliwości współpracy z północnokoreańskimi podmiotami gospodarczymi. W ostatniej z rezolucji zdecydowano również o konieczności odesłania w ciągu roku do ojczyzny północnokoreańskich pracowników zatrudnionych w Chinach

⁶⁸ CH. JAEWOO, „China’s challenges in accommodating both Koreas”, 238-239.

⁶⁹ *Security Council Imposes Fresh Sanctions on Democratic People’s Republic of Korea, Unanimously Adopting Resolution 2270 (2016)*, 2 March 2016, United Nations, dostęp 23.07.2018, <https://www.un.org/press/en/2016/sc12267.doc.htm>.

⁷⁰ NICK WADHAMS, *UN Security Council Targets North Korea Coal Sales in Resolution*, 30 November 2016, Bloomberg, dostęp 23.07.2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-11-30/north-korea-coal-exports-targeted-under-draft-un-resolution>.

i w Rosji⁷¹. Władze ChRL zobowiązały się do pełnego wdrażania i przestrzegania sankcji wobec KRLD. Wprowadziły w życie między innymi zakaz importu węgla, żelaza, ołowiu, a także tekstyliów z Korei Północnej oraz zakaz eksportu części węglowodorów⁷². Przestrzeganie embarga przez Chiny pozostawia jednak sporo do życzenia. Na przykład pod koniec grudnia 2017 r. przechwycono chiński transport morski do KRLD objętych embargiem produktów ropopochodnych⁷³.

Każdorazowo przy nakładaniu sankcji Pekin dbał o to, aby ich negatywne następstwa dotyczyły osoby i podmioty zaangażowane w program atomowy i raketowy Korei Północnej, a nie zwykłych obywateli. Z tego względu wielokrotnie wpływał na ich złagodzenie w stosunku do pierwotnych propozycji zgłaszanych między innymi przez Waszyngton. Jak dotąd, sankcje gospodarcze spowodowały pogorszenie się sytuacji gospodarczej w KRLD, zmniejszenie wpływów z wymiany handlowej, niedobory na rynku wielu towarów i kurczenie się rezerw walutowych. Nie nastąpiło jednak dramatyczne załamanie gospodarcze, ponieważ wiele państw, w tym ChRL, nie w pełni przestrzegają wprowadzonego embarga. Chinom zależy, aby władze Korei Północnej zrozumiały, że sankcje nie są przejawem zemsty społeczności międzynarodowej, a środkiem wpływu na zmianę ich ryzykownej polityki. W związku z tym po nowym otwarciu, jakie nastąpiło w 2018 r. w stosunkach KRLD z Koreą Południową, Chinami i Stanami Zjednoczonymi, Pekin zaczął wspierać wysiłki Pjongjangu na rzecz zniesienia sankcji⁷⁴. Korea Północna rozpoczęła natomiast starania o ponowne zacieśnienie współpracy gospodarczej z Chinami⁷⁵.

⁷¹ MICHAŁ WILGOCKI, „Rada Bezpieczeństwa ONZ nałożyła nowe sankcje na Korę Północną”, *Gazeta Wyborcza*, 22 grudnia 2017, dostęp 23.07.2018, <http://wyborcza.pl/7,75399,22823366,rada-bezpieczenstwa-onz-nalozyla-nowe-sankcje-dla-korei-polnocnej.html>.

⁷² WOJCIECH JAKUBIAK, *Chiny rozszerzają embargo wobec Korei Północnej na węglowodory, ale tylko niektóre*, 25 września 2017, *Biznes Alert*, dostęp 23.07.2018, <http://biznesalert.pl/chiny-rozszerzaja-embargo-wobec-korei-polnocnej-o-weglowodory-niektore/>.

⁷³ CHARLES CLOVER, „Chinese ships accused of breaking sanctions on North Korea”. *Financial Times*, 27 December 2017, dostęp 23.07.2018, <https://www.ft.com/content/21a0407e-eadd-11e7-bd17-521324c81e23>.

⁷⁴ JIJI, AFP, „North Korea’s Kim asked China’s Xi to help lift sanctions: report”. *The Japan Times*, 1 July 2018, dostęp 23.07.2018, <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/07/01/asia-pacific/politics-diplo-macy-asia-pacific/north-koreas-kim-asked-chinas-xi-help-lift-sanctions-report/#.W1byP8IyXIU>.

⁷⁵ LEE JEONG-HO, „Senior North Korean Official visit China as Pyongyang’s drive to get sanctions lifted continues”. *South China Morning Post*, 24 July 2018, dostęp 23.07.2018, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2156627/senior-north-korean-official-visits-china-pyongyangs>.

5. ZAKOŃCZENIE

Korea Północna przez lata wykorzystywała program jądrowy do szantażowania i licytowania się ze społecznością międzynarodową. W zamian za cykliczne obietnice zahamowania realizacji programu otrzymywała wsparcie gospodarcze od sąsiadów i innych państw. Jednocześnie Pjongjang zmierzał do faktycznego stworzenia potencjału odstraszenia nuklearnego, który byłby dla niego realną gwarancją bezpieczeństwa, między innymi przed zagrożeniem ze strony Stanów Zjednoczonych. Ponieważ program jądrowy odgrywa w polityce KRLD kluczową rolę, trudno oczekiwać, aby państwo to zrezygnowało z jego realizacji. Jedyną możliwość dobrowolnego odejścia od niego dawałoby przedstawienie Pjongjangowi daleko idących propozycji zarówno w obszarze bezpieczeństwa, jak i rozwoju. Konieczne byłoby więc stworzenie wiarygodnego systemu bezpieczeństwa w Azji Północno-Wschodniej, który odzęgnywałby ryzyko ataku zbrojnego na Koreę Północną. Ponadto państwo to musiałoby otrzymać wielomiliardową pomoc rozwojową od społeczności międzynarodowej. Obecnie taki scenariusz jest jednak mało prawdopodobny, zważywszy na brak zaufania w stosunkach między Koreą Północną a państwami zaangażowanymi w rozwiązanie kryzysu nuklearnego.

W ostatnich latach istotnie zmniejszyło się znaczenie Korei Północnej dla Chin jako bufora oddzielającego je od potencjału militarnego Stanów Zjednoczonych i ich sojuszników z Azji Północno-Wschodniej. Jak zauważył Deng Yuwen, KRLD nie odgradza skutecznie ChRL od zewnętrznego zagrożenia, a wręcz przeciwnie — jest głównym źródłem niestabilności w regionie. Jej polityka nuklearna i raketowa prowadzi do militaryzacji regionu i zacieśniania współpracy wojskowej między oponentami Chin. Według niego ChRL nie powinna dłużej podtrzymywać istnienia niereformowalnego i destabilizacyjnego reżimu. Powinna szynko podjąć wobec niego zdecydowane działania, ponieważ rozwój potencjału nuklearnego KRLD zwiększa jego możliwości szantażowania społeczności międzynarodowej, w tym Chin⁷⁶.

W obliczu północnokoreańskiego kryzysu nuklearnego społeczność międzynarodowa, w tym głównie Stany Zjednoczone, Korea Południowa i Japonia, oczekują od Chin, że te odegrają znaczącą rolę w jego zażegnaniu, skutecznie oddziałując na sąsiada. Naciski ChRL na KRLD są szczególnie ważne, ponieważ jest ona jej jedynym sojusznikiem i głównym źródłem pomocy gospodarczej. Poprzez zaangażowanie w rozmowy wielostronne

⁷⁶O. PIETREWICZ, „Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim”, 311.

w ramach SPT oraz w system sankcji ONZ Chiny pokazały, że są gotowe do konstruktywnej współpracy ze społecznością międzynarodową w sprawie Korei Północnej⁷⁷. Zwiększając swoją aktywność, Chiny oczekują jednak, że ich stanowisko i interesy będą należycie uwzględnione przez inne państwa.

Mimo negatywnego wpływu postępowania Korei Północnej na międzynarodową reputację i pozycję Chin, ich władze nadal realizują politykę utrzymania „minimum stabilności” północnokoreańskiego reżimu. Według Markusa B. Liegla Pekin próbuje podtrzymywać „specjalne relacje” z trudnym sojusznikiem, ponieważ nie znalazł jeszcze opłacalnej drogi rozwiązania kwestii KRLD⁷⁸. Przywódcy KPCh są jednak coraz bardziej sfrustrowani niemożnością zdyscyplinowania sojusznika⁷⁹. W ostatnich latach Pekin przyjął znacznie bardziej pragmatyczną postawę wobec Pjongjangu. W pewnym stopniu widoczne było to już w stosunku do reżimu Kim Dzong Ila, ale jeszcze bardziej symptomatyczne jest wobec obecnego przywódcy — Kim Dzong Una⁸⁰. Nawet jednak przy ewentualności kolejnych prób jądrowych i raketowych Pjongjangu jest niewielka szansa, że Pekin zgodziłby się na bardziej zdecydowaną, tj. polegającą na zastosowaniu ograniczonych sankcji militarnych, próbę udaremnienia programu nuklearnego Korei Północnej⁸¹.

Dla Chin szczególnie ważne jest, aby rozwiązanie kryzysu północnokoreańskiego odbyło się bez pogorszenia ich pozycji w strategicznej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi w Azji Wschodniej. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że wokół programu nuklearnego Korei Północnej narodziła się specyficzna współpraca między tymi mocarstwami. USA jest stroną, która wywiera zdecydowaną presję międzynarodową na reżim północnokoreański, natomiast ChRL prowadzi z nim „cichą” dyplomację. Przywódcy obu państw zdają sobie sprawę z istoty obu form oddziaływania dla wymuszenia na KRLD zahamowania programu nuklearnego⁸². Strony mają również świadomość, że działania te mogą przynieść oczekiwane rezultaty, jeśli będą elementem uzupełniającym dla spójnego systemu sankcji gospo-

⁷⁷ PHILLIP C. SAUNDERS, „China’s rising power and the U.S. rebalance to Asia: implications for U.S.–China relations”, w: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *China’s Power and Asian Security* (London, New York: Routledge, 2015), 87.

⁷⁸ M.B. LIEGL, *China’s Use of Military Force*, 234.

⁷⁹ JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN, „Taking the temperature of China–US conflict and cooperation: an introduction”, w: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.), *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure* (London, New York: Routledge, 2015), 10.

⁸⁰ M. LANTEIGNE, *Chinese Foreign Policy*, 26.

⁸¹ A. CATHCART i CH. GREEN, „Xi’s belt”, 135.

⁸² *Ibidem*, 147, 155.

darczych. Cześć ekspertów uważa jednak, że nawet dotkliwe sankcje gospodarcze, wsparte działaniami dyplomatycznymi, nie będą w stanie wymusić na północnokoreańskim reżimie denuklearyzacji⁸³. Znamienne jest, że Chiny łączy lepsza współpraca ze Stanami Zjednoczonymi i szerzej z Zachodem w kwestii przeciwdziałania programowi jądrowemu Korei Północnej niż Iranu. W przypadku tego drugiego państwa Chiny były mniej zmotywowane do podejmowania kolektywnych działań i przejawiania większej aktywności⁸⁴. Oznacza to, że rozwiązanie kryzysu północnokoreańskiego jest traktowane przez Chiny priorytetowo.

Warto przytoczyć propozycję Deng Yuwena, który uważa, że Pekin powinien wykorzystać dostępne instrumenty oddziaływania na rzecz przyspieszenia unifikacji Półwyspu. Zjednoczenie miałyby być korzystne dla Chin, ponieważ delegitymizowałoby amerykańskie sojusze w regionie, ograniczyło presję międzynarodową wywieraną na Pekin i ułatwiło wchłonięcie Tajwanu⁸⁵. Przywódcy KPCh musieliby mieć jednak pewność, że istnienie zjednoczonej Korei nie spowoduje osłabienia pozycji Chin i wzmocnienia pozycji Stanów Zjednoczonych w regionie. Obecnie scenariusz zjednoczeniowy jest mało prawdopodobny, ale nie można go wykluczać. Konieczne byłoby wypracowanie przez państwa koreańskie modelu zjednoczenia, który byłby do zaakceptowania przez wszystkie zaangażowane strony, w tym Chiny.

Obecnie obserwujemy ocieplenie relacji między Koreą Północną a społecznością międzynarodową. Mimo że żaden z zasadniczych problemów nie został rozwiązany, to jednak zmieniła się retoryka w komunikacji, co zwiększa szansę powrotu do negocjacji. Postawa Chin wobec Korei Północnej będzie zależała przede wszystkim od działań Pjongjangu i jego otwartości na konstruktywne rozmowy i współpracę. Ponadto wpływać na nią będzie oddziaływanie innych państw, w tym głównie Stanów Zjednoczonych i Republiki Korei. W zależności od rozwoju sytuacji Chiny będą zwiększać lub ograniczać presję sankcyjną, współpracując w tym zakresie ze społecznością międzynarodową.

⁸³ O. PIETREWICZ, „Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim”, 309.

⁸⁴ WANG YIZHOU, „China-US-EU relationship in a changing era”, w: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSIJØ i ZHANG TUOSHENG (eds.), *US-China-EU Relations. Managing the new world order* (London, New York, Routledge, 2010), 199.

⁸⁵ DENG YUWEN, „Zhongguo shifou yinggai fangqi chaoxian”, *Liaowang Zhongguo* 2013 No. 199, za: O. PIETREWICZ, „Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim”, 311; „Chinese Editor Fired Over Call to Abandon N. Korea”, *Chosun Ilbo*, 1 April 2013, dostęp 25.07.2018, http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2013/04/01/2013040101039.html.

BIBLIOGRAFIA

- BAYER, JERZY, i WALDEMAR J. DZIAK. *Korea & Chiny. Tom 1. Strategia i Polityka*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2006.
- BAYER, JERZY, i WALDEMAR J. DZIAK. *Korea & Chiny. Tom 2. Gospodarka i granice*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2006.
- BLANCHARD, JEAN-MARC F. „A primer on China–US relations, 1949–2008: a friend in need is a friend indeed”. W: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.). *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure*, 25–44. London, New York: Routledge, 2015.
- BLANCHARD, JEAN-MARC F., i SIMON SHEN. „Taking the temperature of China–US conflict and cooperation: an introduction”. W: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.). *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure*, 1–24. London, New York: Routledge, 2015.
- BUCZYŃSKI, JÓZEF. *Chiny. Ewolucja polityki bezpieczeństwa*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej, 2012.
- BURDELSKI, MARCELI. *Czynniki warunkujące proces podziału i zjednoczenia Korei*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2004.
- CATHCART, ADAM, i CHRISTOPHER GREEN. „Xi’s belt: Chinese–North Korean relations”. W: HOO T. BOON (ed.). *Chinese Foreign Policy Under Xi*, 130–144. London, New York: Routledge, 2017.
- CHEN, YUDAN. „Philosophy, identity, and role theory with “Chinese characteristics””. W: SEBASTIAN HARNISCH, SEBASTIAN BERSICK i JÖRN-CARSTEN GOTTWALD (eds.). *China’s International Roles*, 77–94. London, New York: Routledge, 2016.
- „Chinese Editor Fired Over Call to Abandon N. Korea”. *Chosun Ilbo*. 1 April 2013. Dostęp 25.07.2018. http://english.chosun.com/site/data/html_dir/2013/04/01/2013040101039.html.
- CHUNG, JAE HO, i MYUNG-HAE CHOI. „Uncertain Allies or Uncomfortable Neighbors? Making Sense of China–North Korea Relations, 1949–2010”. *The Pacific Review* 2013, No. 26(3): 243–264.
- CLOVER, CHARLES. „Chinese ships accused of breaking sanctions on North Korea”. *Financial Times*. 27 December 2017. Dostęp 23.07.2018. <https://www.ft.com/content/21a0407e-eadd-11e7-bd17-521324c81e23>.
- COSSA, RALPH A. „Managing US–China relations: taking the sour with the sweet”. W: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.). *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific*, 31–43. London, New York: Routledge, 2015.
- DURA, MAKSYMILIAN. *Korea Południowa kupuje rakiety Patriot PAC-3*. 14 marca 2014. Dostęp 30.07.2018. <http://www.defence24.pl/sily-zbrojne/korea-poludniowa-kupuje-rakiety-patriot-pac-3>.
- DZIAK, WALDEMAR J. *Korea: pokój czy wojna?* Warszawa: Wydawnictwo ŚWIAT KSIĄŻKI, 2003.
- FARNELL, JOHN, i PAUL I. CROOKES. *The Politics of EU-China Economic Relations. An Uneasy Partnership*. London: Palgrave Macmillan, 2016.
- FINCH, STEVE. „Unfinished bridge reveals broken state of North Korea’s alliance with China”. *The Guardian*, 14 November 2016. Dostęp 23.07.2018. <https://www.theguardian.com/cities/2016/nov/14/dandong-sinuiju-unfinished-bridge-reveals-broken-state-north-korea-alliance-china>.
- GLASER, BONNIE S. *China’s Reaction to North Korea’s Nuclear Test*. 6 January 2016. Center for Strategic and International Studies. Dostęp 20.07.2018. <https://www.csis.org/analysis/chinas-reaction-north-koreas-nuclear-test>.
- GLAUBITZ, JOACHIM. „The China Threat — A European Perspective”. W: HERBERT YEE i IAN STOREY (eds.). *The China Threat: Perceptions, Myths and Reality*, 115–128. London, New York: RoutledgeCurzon, 2002.

- GRABOWSKI, MARCIN. *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po 1989 r.* Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2012.
- HAAS, BENJAMIN. „Kim Jong-un’s sister invites South Korean president to Pyongyang”. *The Guardian*. 10 February 2018. Dostęp 25.07.2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/10/kim-yo-jong-meets-south-korean-president-in-seoul-as-thaw-continues>.
- HALIŹAK, EDWARD. *Polityka i strategia Chin w kształtowaniu międzynarodowego bezpieczeństwa*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2008.
- HALIŹAK, EDWARD. *Regionalny kompleks bezpieczeństwa Azji Północno-Wschodniej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2004.
- HUANG, KRISTIN. „How China responded to previous North Korean nuclear tests”. *South China Morning Post* 4 September 2017. Dostęp 25.07.2018. <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2109692/how-china-responded-previous-north-korean-nuclear-tests>.
- JAEWOO, CHOO. „China’s challenges in accommodating both Koreas”. W: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI, eds. *China’s Power and Asian Security*, 231-248. London, New York: Routledge, 2015.
- JAKUBIAK, WOJCIECH. „Chiny rozszerzają embargo wobec Korei Północnej na węglowodory, ale tylko niektóre”. 25 września 2017. Biznes Alert. Dostęp 23.07.2018. <http://biznesalert.pl/chiny-rozszerzaja-embargo-wobec-korei-polnocnej-o-weglowodory-niektore/>.
- JEONG-HO, LEE. „Senior North Korean Official visit China as Pyongyang’s drive to get sanctions lifted continues”. *South China Morning Post*. 24 July 2018. Dostęp 23.07.2018. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2156627/senior-north-korean-official-visits-china-pyongyangs>.
- „Joint Statement of President Donald J. Trump of the United States of America and Chairman Kim Jong-un of the Democratic People’s Republic of Korea at the Singapore Summit”. *The New York Times*. 12 June 2018. Dostęp 25.07.2018. <https://www.nytimes.com/2018/06/12/world/asia/trump-kim-summit-statement.html>.
- JIII, AFP. „North Korea’s Kim asked China’s Xi to help lift sanctions: report”. *The Japan Times*. 1 July 2018. Dostęp 23.07.2018. <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/07/01/asia-pacific/politics-diplomacy-asia-pacific/north-koreas-kim-asked-chinas-xi-help-lift-sanctions-report/#.W1byP8IyXIU>.
- KIKUCHI, DAISUKE. „Japan approves introduction of Aegis Ashore missile defense system amid North Korea threat”. *The Japan Times*. 19 December 2017. Dostęp 30.07.2018. <https://www.japantimes.co.jp/news/2017/12/19/national/politics-diplomacy/japan-approves-introduction-aegis-ashore-missile-defense-system-amid-north-korea-threat/>.
- KIM, TAEHO. „South Korea and a Rising China: Perceptions, Policies and Prospects”. W: HERBERT YEE i IAN STOREY (eds.). *The China Threat: Perceptions, Myths and Reality*, 166-180. London, New York: RoutledgeCurzon, 2002.
- KUO, LILY. „Kim Jong-un meets Xi Jinping for third time”. *The Guardian*. 19 June 2018. Dostęp 25.07.2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/19/kim-jong-un-meets-xi-jinping-for-third-time>.
- LANTEIGNE, MARC. *Chinese Foreign Policy. An introduction, Third Edition*. London, New York: Routledge, 2016.
- LIANG, XIAODON. *The Six-Party Talks at a Glance*. 18 July 2017. Dostęp 20.07.2018. <https://www.armscontrol.org/factsheets/6partytalks>.
- LIEGL, MARKUS B. *China’s Use of Military Force in Foreign Affairs. The Dragon Strikes*. London, New York: Routledge, 2017.
- MACFARQUHAR, NEIL. „U.N. Security Council Pushes North Korea by Passing Sanctions”. *The New York Times*. 12 June 2009. Dostęp 23.07.2018. <http://www.nytimes.com/2009/06/13/world/asia/13nations.html>.

- MASLOW, SEBASTIAN. „China and Japan: partner, rival, and enemy?”. W: SEBASTIAN HARNISCH, SEBASTIAN BERSICK i JÖRN-CARSTEN GOTTWALD (eds.). *China's International Roles*, 188–206. London, New York: Routledge, 2016.
- MUCZYŃSKI, RAFAŁ. *Japonia modernizuje swoje baterie rakiet Patriot*. 30 lipca 2016. Dostęp 30.07.2018. <http://www.nowastrategia.org.pl/japonia-modernizuje-swoje-baterie-rakiet-patriot/>.
- PIETREWICZ, OSKAR. „Korea Północna w dyskursie akademicko-eksperckim w Chinach”. *Stosunki Międzynarodowe – International Relations* 2016 nr 1: 303-321.
- RASKA, MICHAEL. „China's strategic imprint on the Korean Peninsula: implications for the US–ROK alliance”. W: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.). *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific*, 229–141. London, New York: Routledge, 2015.
- ROBERTS, GUY C. *US Foreign Policy and China. Bush's first term*. London, New York: Routledge, 2015.
- ROSS, ROBERT S. *Chinese Security Policy. Structure, Power and Politics*. London, New York: Routledge, 2009.
- ROSS, ROBERT S., ØYSTEIN TUNSJØ i ZHANG TUOSHENG. „US–China–EU relations: towards a new world order?”. W: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSJØ i ZHANG TUOSHENG (eds.). *US–China–EU Relations. Managing the new world order*, 283-295. London, New York, Routledge, 2010.
- ROWIŃSKI, JAN. *Półwysep Koreański w polityce Chin: stosunki ChRL z KRL-D i Republiką Korei*. Warszawa 2003. Mps.
- RYALL, JULIAN. „From paper to fuel, North Koreans endure widespread shortages as sanctions take their toll”. *The Telegraph*. 23 February 2018. Dostęp 23.07.2018. <http://www.telegraph.co.uk/news/2018/02/23/paper-fuel-north-koreans-endure-widespread-shortages-sanctions/>.
- SAUNDERS, PHILLIP C. „China's rising power and the U.S. rebalance to Asia: implications for U.S.–China relations”. W: MINGJIANG LI i KALYAN M. KEMBURI (eds.), *China's Power and Asian Security*, 85-107. London, New York: Routledge, 2015.
- Security Council Imposes Fresh Sanctions on Democratic People's Republic of Korea, Unanimously Adopting Resolution 2270 (2016)*. 2 March 2016. United Nations. Dostęp 23.07.2018. <https://www.un.org/press/en/2016/sc12267.doc.htm>.
- SMITH, NICOLA, CHRIS GRAHAM i GARETH DAVIES. „Kim Jong-un and Moon Jae-in commit to Korean 'peace regime' to end nuclear conflict at historic summit”. *The Telegraph*. 27 April 2018. Dostęp 25.07.2018. <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/04/27/kim-jong-un-becomes-first-north-korean-leader-cross-south-65/>.
- Stosunki dwustronne Korea Północna – Korea Południowa*. Dostęp 20.07.2018. http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Korea_Polnocna,stosunki_dwustronne,Korea_Poludniowa.
- SUTTER, ROBERT G. „China and US security and economic interests: opportunities and challenges”. W: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNSJØ i ZHANG TUOSHENG (eds.). *US–China–EU Relations. Managing the new world order*, 143–163. London, New York, Routledge, 2010.
- SUTTER, ROBERT G. „Dialogues and their implications in Sino-American relations”. W: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.). *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure*, 181—203. London, New York: Routledge, 2015.
- SZUMSKI, KRZYSZTOF. *Nowa polityka zagraniczna prezydenta Chin Xi Jinpinga*. 2 czerwca 2016. Dostęp 23.07.2018. <https://www.swps.pl/nauka-i-badania/materialy-ccaw/2432-nowa-polityka-zagraniczna-prezydenta-chin-xi-jinpinga>.
- TAN, ER-WIN. *The US versus the North Korean Nuclear Threat. Mitigating the nuclear security dilemma*. London, New York: Routledge, 2014.
- TONG-HYUNG, KIM. „North Korea said to be dismantling key parts of launch site”. *The Washington Post*. 24 July 2018. Dostęp 25.07.2018. https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/us-

- group-north-korea-dismantling-key-launch-site-facilities/2018/07/23/c9b1e8f2-8eee-11e8-ae59-01880eac5f1d_story.html?noredirect=on&utm_term=.8e7fa90d1a10.
- „Treaty of Friendship, Co-operation and Mutual Assistance Between the People’s Republic of China and the Democratic People’s Republic of Korea”. Beijing. 11 July 1961. Dostęp 28.07.2018. https://www.marxists.org/subject/china/documents/china_dprk.htm.
- WADHAMS, NICK. *UN Security Council Targets North Korea Coal Sales in Resolution*. 30 November 2016. Bloomberg Dostęp 23.07.2018. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-11-30/north-korea-coal-exports-targeted-under-draft-un-resolution>.
- WILGOCKI, MICHAŁ. „Rada Bezpieczeństwa ONZ nałożyła nowe sankcje na Koreę Północną”. *Gazeta Wyborcza*. 22 grudnia 2017. Dostęp 23.07.2018. <http://wyborcza.pl/7,75399,22823366,rada-bezpieczenstwa-onz-nalozyla-nowe-sankcje-dla-korei-polnocnej.html>.
- WONG, CATHERINE, i LIU ZHEN. „China and Russia unite against North Korean nuclear test”. *South China Morning Post*. 3 September 2017. Dostęp 25.07.2018. <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2109533/china-condemns-north-korean-nuclear-test>.
- ZHANG, YUN. *Sino-Japanese Relations in a Trilateral Context. Origins of Misperception*. New York: Palgrave Macmillan, 2017.
- YIZHOU, WANG. „China–US–EU relationship in a changing era”. W: ROBERT S. ROSS, ØYSTEIN TUNDSJØ, ZHANG TUOSHENG (eds.). *US–China–EU Relations. Managing the new world order*, 191–211. London, New York, Routledge, 2010.
- YUAN, JINGDONG. „China’s North Korea dilemma and Sino-US cooperation”. W: JEAN-MARC F. BLANCHARD i SIMON SHEN (eds.). *Conflict and Cooperation in Sino-US Relations. Change and continuity, causes and cure*, 112–135. London, New York: Routledge, 2015.
- YUAN, JINGDONG. „The coming US–China military showdown in Asia: why it could happen, and how it can be prevented”. W: LI MINGJIANG i KALYAN M. KEMBURI (eds.). *New Dynamics in US–China Relations Contending for the Asia-Pacific*, 168–186. London, New York: Routledge, 2015.
- YUWEN, DENG. „Zhongguo shifou yinggai fangqi chaoxian”, *Liaowang Zhongguo* 2013, No. 199.

MIĘDZYKRAJOWE UWARUNKOWANIA
POSTAWY CHIŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWEJ WOBEC PROGRAMU NUKLEARNEGO
KOREAŃSKIEJ REPUBLIKI LUDOWO-DEMOKRATYCZNEJ W XXI WIEKU

Streszczenie

Przedmiotem analizy są międzynarodowe uwarunkowanie postawy ChRL wobec programu nuklearnego KRLD w XXI wieku. Kwestie te rozpatrywane są w trzech zasadniczych aspektach: politycznym, strategiczno-wojskowym i gospodarczym. Chinom zależy na rozwiązaniu kwestii programu jądrowego Korei Północnej, ponieważ powoduje ona wiele negatywnych następstw dla Państwa Środka. Gotowe są one do międzynarodowej współpracy w tym zakresie ze społecznością międzynarodową. Aktywnie angażują się w rozmowy wielostronne, jak również uczestniczą w systemie sankcji międzynarodowych. Czynniki zewnętrzne, w tym działania KRLD, państw regionu i USA mają istotny wpływ na postawę Chin wobec Korei Północnej. W Pekinie rozważane są różne strategie działania wobec Pjongjangu, jednak zasadniczo wykluczają one zastosowanie rozwiązań militarnych. Dla Pekinu istotnym jest, aby ewolucja sytuacji na Półwyspie Koreańskim nie przelożyła się negatywnie na polityczne, militarne i gospodarcze interesy Chin w regionie i na świecie, a szczególnie na ich pozycję w strategicznej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi.

Słowa kluczowe: Chińska Republika Ludowa; Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna; Azja Północno-Wschodnia; Stany Zjednoczone; program nuklearny.